

**Orosz István megnyitóbeszéde Gyulai Líviusz „Utazóféle vagyok...” című
tárlatán szeptember 22-én a Karinthy Szalonban**

Könny nem marad szárazon – konstatálja az „utazóféle”, hajdani rajzfilmjének címét idézve, amint valamelyik habzó fellegdunyha széléről lábát lóbázza szemrevételezi a gyülekezetet. Ez itten, kérem – tekint körbe – egy másik világ. Másmilyen, amelyben másképpen történnek a dolgok, nem jobban és nem rosszabbul, hanem másként, ráadásul nem is történnek, vannak, mert a történet valami időbeliséget feltételezne, hogy repüljön a jelenések fölött a szárnyas idő, meg minden míve, de ezek fölött nem száll, nem lebeg, meg sem moccan. Olyan, mint a sláger, az elakadt hanglemeztűvel: megáll az idő... Na persze már az alkotó sem öregszik, izmusok jönnek, mennek, dagadó izmú izmusok, némelyik visszatér, mintha itt felejtette volna a pipáját (ami amúgy nem is pipa), vagy azért, hogy visszaakassza a kölcsönvett piszoárt, beleütközik az ajtóban a posztmodernbe, kalapot emel, mintha régi ismerőse lenne. Mindenki ismer mindenkit, valami régi kocsmából, kávéházból, filmstúdióból, a Brazíliából, vagy a Veronikából, a Pénzügyőről vagy az Abbáziából, Egon Erwin Kisch vagy Hrabal mester U Ruzskujából, vagy abból a nagy deszkatákolmányból, ami a Nagymamák tengerpartján áll. Biplán és kalapos puttó. Szóval itt ez a másik világ, amiben másként vannak a dolgok, nem jobban vagy rosszabbul, de szerethetőbben, annyi szent. Közünk van hozzájuk, személyes közünk, talán a részletek teszik, a hozzájuk mesélt anekdoták, a végtelen móbiusz-csavarintású történetek, amelyek sosem fejeződtek be, de nem is ismétlődtek, meg persze a kísérők, a kísérők olykor csipkés szoknyában, máskor meg talpas poharakba töltve. Tinto rosso és Tintorettó. Pálmafás, tengerhabos Delfinia – ciril betűkkel skribálva föl – mindig a Hold pálmafás túlsó oldalán. Földtöltek föl harsan a földkóros alvajárók dala: Csapszék, pince, borkimérés, nem folyik itt borkimélés... Macskapék, a pajzán Bukolika. Rózsás labirinth ... és Pepecs ... és Kontúr ... és Satír... Az ő kis városa. Münchhausen báró ágyúgolyón ülve repül át a felhőzsöllye előtt. Animus...anima... animáció. Robinson fölteszi a pápaszemét, s Gertrúd, a szakállas nevelőnő végre megszabadul a szájmaszktól,

Napoleon megadja magát Hány János előtt, és egy vasúti forgalmistának egy ifjú sellőivadék elcsavarja a fejét. Egy sellőbakfis Sopronból. Együtt figyelik a tusba mártott tollhegy játékát a bordázott fehér papiroson (ugye emlékszünk, ez még kap fogni egy vajsínű árnyalatot), a tollszem döccenéseit, megiramodását, kanyarvetéseit, karistolását, hogy a lavírozva odaszusszantott lélegzetvételeket, a litográf-kőre pettyezett apróbb-nagyobb szívdobbanásokat, a harántdúc erekción és az aquatinta pászmák lassú ernyedést már ne is forszírozzam. Úgy is látják. Lássátok! Feleim! Fametszet? Rézkarc? Könyomat? Linó? Nem válogat, őt választja ki magának Psyché, a hajdani költőnő, naná, hisz tudja, hogy a legeslegnagyobb cickológust tisztelheti benne (úgy tessék érteni, a művészettudományok történetében, de egészen a Willendorfi óta ám, nem formált senki olyan érzéki ciciket, mint ő), aztán a sebesült Biciklibajnok, Lipitlotty, a pesti gavallér, továbbá a diabolós hölgy, meg a másik, a kitárt kebelű (kedvenc sportod? A száz női mell!), aki olykor sárkányt legeltet (egy flört Cyranóval, egy liezon Szindbáddal), majd átül az öreg Casanova kordéjába, vagy pucér üleppel lovagolja az ajtósi-nurenbergai Albrecht Dürer szenvedélyes rinocéroszát. Művészettörténeti csúcspillanat: a legeslegelső orrszarvú (Jókainál még szarvorrú) a bestiáriumok narválagyarral ékesített ázsiai gyöngye (afrikkal kitömve) nyílegyenest Lisszabonból érkezvén az Oktogonon dobrokol. Pestújhelyen abrakol. Szenzáció! Szenzáció! Tempera Mentum. Hidegtű, Mezzotinto, lágyalap... És persze borzolás, a grafikusok ismerik, a göndör fürtök önborzolója. Utazóféle vagyok, mondja a cím. Ha úgy vesszük, a térben, a terek kanyaros labirintusában, de inkább az időben utazgató mester. A dimenziók vándora. A nagymestert nem rőffel mérik, nem könyökkel, arasszal, és nem is a vázlatrajzok számával. Azt sem tudta, mi fán terem a skicc. Egyből a makulátlan tisztázatot rajzolta. Radírgumija? Tán nem is volt sosem. Magától értetődő természetességgel közlekedett a stílusok között, úgy öltötte magára Villon köpenyét, Lúdas Matyi csizmáját és Leacock cilinderét, mintha öröktől fogva rá szabták volna. De nem csak azt tudta, hogyan legyen „autentikus”, azt is, talán még jobban, hogyan kell egy szelíd mosollyal minden szabályt idézőjelbe tenni. Nézőpontváltás vagy könnyed stílusgyakorlat? Kecsesen okos csevegés. A

szereplők horizontja, a rajzoló szemszöge és a nézők látómezeje csereszabatos: folytassa az olvasó, ezt a vonalat akár kegyed is húzhatta volna, ezt a foltot már uraságod is idetehette volna. Vagy kiscaccsád oda. Még érezzük a kézfogás melegét. És bepárásodik az orrunkra drótozott lupe. Az olvasó, aki "befejezi" a művet, itt egyenrangú útitárs, barát, pajtás, cimbora. Körülülük a rajzasztalt: Hertul mester és Hertul fia Miklós (tudták, hogy akkoriban még egy egész falu járt egy könyv illusztrálásáért, jobbágyostul, jószágostul, hétszilvafástul), Hertul fia Miklós fia Miklós... Bocskay György és Bubenka – naná, hogy Jónás –, Zichy Mihály, Kondor Samu, Rékassy és Viola... Távlattan, enyészpont, kalaplengető széles panoráma. A világirodalom magyarázója, a magyar irodalom megvilágítója. S a térdére támasztott rajztaáblán a kigöngyölt látóhatár. Látszólag különbözők a témák: Sterne Érzékeny utazásai, Molière Fösvénye, Balzac Borsos történetei, Csokonai Karnyónéja, az édes-édes Krúdyádák, Hadova és Hamuka, De Ronch kapitány és az emblematikus rajzfilm-alteregó: Jónás, meg persze a kistestvére, a naplóíró Komisz kölyök – mindegyikhez tökéletes formát talál, kifogástalan technikát, eszményi stílt, és mégis, mégis minden esetben csorbítatlanul ő az: Gyulai Líviusz. Könny nem marad szárazon. Most tessenek, kérem, visszaintegetni!

Orosz István